

הנחיות בתחום לקויות למידה, הפרעת קשב ומוגבלויות שונות¹

מרכז תמיכה

חוק זכויות תלמידים עם לקות למידה במוסדות על תיכונים, תשס"ח - 2008 ותקנות מל"ג עבור סטודנטים עם לקויות למידה, תשע"ט – 2018 מחייבים כל מוסד להשכלה גבוהה בישראל להפעיל בתחומו מרכז תמיכה לסטודנטים עם לקות למידה ומוגבלויות שונות. מרכז התמיכה במסגרת דיקנט הסטודנטים שבמרכז האקדמי שלם, מציע שירותי ליווי, ייעוץ ותמיכה לכלל הסטודנטים הנתקלים בקשיים אישיים ולימודיים המשליכים על תפקודם האקדמי. מטרת המרכז לסייע לסטודנטים להביא לידי ביטוי את יכולותיהם וכישוריהם בלמידה וללוות אותם במשך לימודיהם.

הייעוץ והתמיכה הפרטניים ניתנים בנושאים אישיים ובנושאים הקשורים במיומנויות למידה, קשיים בניהול ותכנון זמן, התמודדות עם לחץ בחינות וכדומה. לסטודנטים שברשותם אבחון מוכר ותקף (בהתאם לדרישות שיפורטו בהמשך) תיבנה תכנית התאמות וליווי יחד עם האחראית לתחום אבחונים והתאמות במוסד, לצורך סיוע ומעקב. במידת הצורך יופנה הסטודנט לגורמים נוספים לצורך אבחון והמשך טיפול.

לפרטים נוספים ניתן ליצור קשר עם משרד דיקנט הסטודנטים במרכז האקדמי שלם:

טל. 02-5605516. כתובת: רחוב העסקן 3, קריית מוריה, ת.ד. 92, ירושלים 9378010.

כמו כן ניתן לקבוע פגישה עם אחראית תחום אבחונים והתאמות, גב' מירה שם טוב, טל'

נייד: 053-5880041; דוא"ל: miras@shalem.ac.il

מידע כללי בנושא לקויות למידה

לקות למידה משליכה על תהליכים קוגניטיביים של הלומד ומתבטאת בקשיים משמעותיים, שאינם תואמים את הצפוי לגילו של בעל הלקות, ברכישת מיומנויות או בשימוש בכישורי שפה, קריאה, כתיבה, המשגה, יכולות חישוביות, חברתיות או רגשיות, תפקוד ניהולי וקשב; כאשר המקור לקשיים הללו אינו פגיעה חושית, לקויות מוטוריות, מוגבלות נפשית או תנאים חיצוניים (כגון: חסך לימודי, חסך חברתי, תרבותי או חברתי-כלכלי).

קיימים כמה סוגים של לקויות למידה, המקשים על רכישת מיומנויות כתיבה, קריאה וחישוב:

¹ המסמך מתייחס לנשים ולגברים כאחד.

דיסקליציה – לקות קריאה, המתבטאת בקושי ברכישת מיומנויות קריאה ואיות, ברמה התואמת גיל. הלקות באה לידי ביטוי בקריאה איטית, בקושי בהבעה בעל פה ובכתב, בשיבושי מילים במהלך הקריאה ובקושי בהבנת הנקרא. – דיסגרפיה

לקות כתיבה, מתבטאת בפגיעה או קושי ביכולת להפיק שפה כתובה. הלקות באה לידי ביטוי בכתיבה איטית, שגיאות כתיב וניסוח, לעיתים כתב יד בלתי קריא והימנעות מכתיבה.

דיסקלקוליה – לקות בחישוב, המתבטאת בקושי ברכישה והפעלת מיומנות חישוב שתואמת לגיל. הלקות באה לידי ביטוי בקושי בהבנת מושגים בסיסיים בחשבון ובביצוע פעולות חישוב, הערכה ואומדן.

לקות למידה לא מילולית – שם כולל למגוון לקויות אשר אינן פוגעות בהבעה המילולית של האדם אלא ביכולות הביצועיות ובדרך ההתנהלות שלו. הללו מתבטאים בקשיים בתפיסה החזותית, בכתיבה ובהבנת הנקרא וכן בתפיסה חברתית, בתקשורת בין אישית ובהבנת המשמעויות שמעבר למילים ומעבר לטקסט.

ראוי להדגיש כי לקות למידה עלולה להופיע במקביל להפרעות נוספות, למשל- בשפה, בזיכרון ובתפיסה ועשויה לפגוע בכושר הלמידה.

שימו לב: סייגים לקבלת התאמות בדרכי היבחנות

חשוב לציין כי התאמות בדרכי היבחנות בגין לקות למידה מאובחנת כנדרש, נקבעות לאחר שקלול מכלול הפרמטרים הקשורים בסוג הלקות, מידת חומרתה, הדרישות האקדמיות והמקצועיות המהותיות לתחום הלימודים וכן מידת יישומיות ההתאמה במוסד. מכאן שישנם סייגים והגבלות בקבלת התאמות בדרכי היבחנות, הנתונים לשיקול דעתו של כל מוסד להשכלה גבוהה. לדוגמה, במקרה של סטודנט הלומד בתכנית ללימודי המזרח התיכון והאסלאם ולו לקות שפתית: סטודנט זה יידרש ככלל, מעצם הדרישות האקדמיות המהותיות של תחום לימודי השפה הערבית/הפרסית בתכנית הלימודים, לשליטה בכל מיומנויות השפה ובכלל זה קריאה וכתיבה בשפה הערבית/הפרסית. בהתאם לכך, התאמות כגון: התעלמות משגיאות כתיב ומטעויות אחרות בבחינות לא בהכרח יינתנו במסגרת לימודי השפה.

הגשת אבחונים ובקשות לקבלת התאמות בדרכי היבחנות על רקע לקות למידה

סטודנט שמתקבל ללימודים במרכז האקדמי שלם ואובחן בעבר או לחילופין קיים חשד ללקות למידה/להפרעת קשב, נדרש לפנות לאחראית תחום לקויות למידה לצורך הצגת האבחון שברשותו ו/או לבירור הצורך באבחון והמשך טיפול. ראוי להדגיש כי מעבר לתנאים המותאמים בבחינות ניתן לקבל במרכז התמיכה סיוע בטכנולוגיות מסייעות וכן הקנייה של מיומנויות למידה הן באופן פרטני והן במסגרת סדנאות המתקיימות במרכז.

אבחון ותוקפו

- אבחון מוכר במוסדות אקדמיים נעשה בדרך כלל באמצעות מכוני מת"ל. מת"ל הינה מערכת ממוחשבת של מבחנים ושאלונים סטנדרטיים שפותחה על ידי המרכז הארצי לבחינות ולהערכה בסיועם של מומחים ללקויות למידה, לצורך אבחון מועמדים למוסדות להשכלה גבוהה. ישנם מספר מרכזים שעורכים אבחוני מת"ל. [להלן קישור לרשימת מרכזי מת"ל:](#)
- ישנם מקרים בהם אבחוני מת"ל אינם מתאימים לסטודנט. למשל, במקרים בהם שפת האם של הסטודנט אינה עברית או לחילופין במקרים בהם הסטודנט סובל, בנוסף ללקות למידה, גם מבעיות רפואיות ופיזיות (קשיי ראייה, קשיי שמיעה, סינדרומים נוירולוגיים וכד'). לפיכך מומלץ מאד להיוועץ באחראית תחום אבחונים והתאמות במוסד טרם הפנייה לאבחון.
- במידה וסטודנט למד בעבר במוסד אקדמי אחר, ויש ברשותו אבחון מוכר אשר התקבל במוסד האקדמי האחר, עליו לפנות לאחראית תחום אבחונים והתאמות במוסד על מנת שתבדוק האם האבחון מספק לצורך קבלת התאמות במרכז האקדמי שלם.
- בכל מקרה שבו האבחון לא נערך במכון מת"ל, האבחון ייבדק על ידי האחראית לתחום אבחונים והתאמות במוסד לפי קריטריונים כגון: הגורם המאבחן, מרכיבי האבחון, תאריך ביצוע האבחון וכן תוך התייחסות לשיקולים מקצועיים נוספים. המרכז האקדמי שלם רשאי לדרוש מהסטודנט לבצע אבחון נוסף במידת הצורך.
- אבחון מוכר תקף למשך חמש שנים בלבד. במידה ותוקף אבחון פג, יש לבצע אבחון מחדש. ככלל, תוקף התאמות שניתנות במוסד הינו ארבע שנים.

הגשת האבחון והליך אישורו

- הגשת אבחון תיעשה על ידי הסטודנט לפני תחילת לימודיו ולא יאוחר מחודשיים לפני מועד תקופת בחינות אמצע הסמסטר הראשון, על מנת שניתן יהיה לדון בהתאמות בהתאם לממצאי האבחון.
- סטודנט שברשותו אבחון מתבקש למסור אותו, מטעמי חיסיון מידע, במעטפה סגורה במשרדי דיקנט הסטודנטים על מנת שיימסר אישית לידי אחראית תחום אבחונים והתאמות.
- ועדת התאמות מוסדית הינה הגורם המוסמך לקביעת התאמות לסטודנטים הלומדים במרכז האקדמי שלם. לאחר שאחראית תחום אבחונים והתאמות תבחן את ממצאי האבחון והמלצותיו ותיפגש עם הסטודנט לצורך הבהרתם, תתכנס ועדת ההתאמות לדון בהמלצות האבחון ובשאלה אילו התאמות ניתן לאשר לסטודנט במרכז האקדמי שלם. לוועדת ההתאמות שמורה הזכות להתייעץ עם גורמים רלוונטיים במוסד במהלך דיוניה.
- המרכז האקדמי שלם שומר לעצמו את הזכות שלא לקבל המלצות המופיעות בדו"ח האבחון ואף לדרוש מהסטודנט לבצע אבחון נוסף בהתאם לצורך.

החלטת ועדת התאמות

- בהמשך להחלטת ועדת ההתאמות תיקבע לסטודנט פגישה עם אחראית תחום אבחונים והתאמות שבה יקבל תשובה בכתב אודות בקשתו והסבר. במידה ואושרו לו התאמות הוא יקבל לידי טופס אישור התאמות. מזכירות המנהל האקדמי תקבל מדיקנט הסטודנטים העתק של טופס אישור ההתאמות שניתן לסטודנט. טופס אישור ההתאמות ישמש את הסטודנט בתקופת הבחינות והוא מתבקש להציגו בימי בחינות וככל שיידרש.
- תשובת ועדת ההתאמות ולאו טופס אישור התאמות יינתנו תוך 30 ימים ממועד מסירת האבחון על ידי הסטודנט.
- על הסטודנט מוטלת החובה לפנות עם טופס אישור ההתאמות למזכירות המנהל האקדמי כחודש לפני תקופת המבחנים בכל סמסטר ובכל מקרה לא יאוחר משבועיים לפני תום כל סמסטר. במועד זה על הסטודנט להחתיים את מזכירות המנהל האקדמי על טופס אישור ההתאמות. מזכירות המנהל האקדמי תותיר בידה עותק של טופס אישור ההתאמות על מנת שתוכל להיערך כנדרש מבעוד מועד בהתאם להתאמות הסטודנט.

תכנית ליווי מעקב

- בהתאם לתקנות המועצה להשכלה גבוהה בנושא סטודנטים עם לקות למידה, האחראית לתחום אבחונים והתאמות במוסד תקיים שתי פגישות ליווי ומעקב בכל סמסטר עם סטודנט בעל אבחון מוכר והתאמות שאושרו לו במוסד, על מנת לבחון את יישום ההתאמות ואת מצבו האקדמי.

הגשת ערר בנושא התאמות

- במידה והסטודנט מעוניין לערער על החלטת וועדת ההתאמות עליו למלא טופס ערר אותו ניתן להוריד מאתר המרכז בעמוד הדיקנט ([קישור לטופס](#)), ולהגישו למזכירות דיקנט הסטודנטים.
- וועדת ערעורים המהווה את הגורם המוסמך לדון בערר של הסטודנט, תדון בבקשתו ותמסור את החלטתה המנומקת בכתב תוך 15 ימים מיום הגשת טופס הערר. מזכירות דיקנט הסטודנטים תעביר את המכתב לידי הסטודנט ולידי מזכירות המנהל האקדמי.
- לוועדת הערעורים שמורה הזכות להתייעץ עם גורמים רלוונטיים במוסד במהלך דיוניה.
- סטודנט רשאי להופיע בפני וועדת הערעורים או לבוא עם אדם מטעמו במועד הדיון בערר.
- החלטתה של וועדת הערעורים בנושא התאמות בדרכי היבחנות הינה סופית ולא ניתן לערער עליה.

סודיות מידע

על מנת לטפל בבקשה לקבלת התאמות על הסטודנט לחתום על טופס "וויתור סודיות לצורך בדיקת זכאות להתאמות" אותו ניתן להוריד מעמוד דיקנט הסטודנטים באתר המרכז ([קישור לטופס](#)). יש להגיש את הטופס יחד עם הגשת האבחון.

תבצע הקפדה על סודיות מקצועית לגבי מידע אישי אשר יימסר על ידי הסטודנט למרכז התמיכה ולאחראית תחום אבחונים והתאמות.

הגשת בקשה לקבלת התאמות על רקע הפרעת קשב ומוגבלויות

דיקנט הסטודנטים במרכז האקדמי שלם מסייע לסטודנטים עם מוגבלות פיזית, חושית או נפשית (זמנית או קבועה), באמצעות הכוונה לימודית, תמיכה והתאמות בלימודים.

מידע כללי בנושא הפרעת קשב ומוגבלויות

הפרעת קשב הינה הפרעה נירו-התפתחותית שתסמיניה ניכרים בתחומי חיים שונים ונמשכים לאורך מעגל החיים. להפרעה השלכות שונות ובהן היכולת לשמור על קשב לאורך זמן, להבין את הנקרא, להתמקד ולהתמיד במשימות.

מוגבלויות: קיים טווח רחב של מוגבלויות הכולל לקויות חושיות כגון: כבדות ראייה, עיוורון, כבדות שמיעה, חרשות; וכן נכויות פיזיות לרבות מחלות כרוניות/זמניות ומחלות נפשיות. מוגבלויות עלולות להשפיע על תפקודו האקדמי של הסטודנט. כך לצורך הדוגמה:

לקות שמיעה משפיעה על תפקוד הסטודנט בהתאם לדרגת הירידה בשמיעה והגיל שבו איבד את שמיעתו.

לקות ראייה מקשה על סטודנט להתמודד עם חומר כתוב וכן עלולה להקשות עליו בראיית הכתוב על הלוח.

הגשת בקשה לתנאים מותאמים בלמידה

- קבלת תנאים מותאמים בבחינות ובלמידה בשל הפרעת קשב מותנית בכך שיוכח שההפרעה פוגעת במידה ניכרת בתפקודי הלמידה הבסיסיים של הסטודנט כגון: קריאה, כתיבה או שפה. סטודנט עם הפרעת קשב חייב לעבור אבחון מת"ל/אבחון דיסקטי במקביל לאבחון אצל מומחה להפרעת קשב (נירולוג/פסיכיאטר) שכן **הפרעת קשב כשלעצמה אינה נחשבת ללקות למידה**.
- סטודנט הסובל מהפרעת קשב או ממוגבלויות חושיות/פיזיות/נפשיות ומעוניין להגיש בקשה לקבלת התאמות, נדרש למלא טופס "מידע אודות מגבלה רפואית" אותו ניתן להוריד בעמוד דיקנט הסטודנטים שבאתר המרכז ([קישור לטופס](#)).
- הגשת הטופס תיעשה על ידי הסטודנט לפני תחילת לימודיו ולא יאוחר מחודשיים לפני מועד תקופת בחינות אמצע הסמסטר הראשון, על מנת שניתן יהיה לדון בהתאמות למידה.
- הגשת טופס המידע המלא בליווי אישור רפואי עדכני כאמור בהמשך, תיעשה במעטפה סגורה במשרדי דיקנט הסטודנטים, על מנת שיימסר אישית לידי אחראית תחום אבחונים והתאמות.

- סטודנט הסובל ממוגבלות כלשהי לרבות הפרעת קשב נדרש, בנוסף לטופס המידע, להגיש אישור רפואי עדכני מִרֹפֵא מוֹמַחָה בְּתַחוּם שבו אובחנה הבעיה הרפואית. תכני האישור הרפואי יכללו:

1. אבחנה ברורה של מצבו הרפואי הנוכחי של הסטודנט.
2. תיאור מידת השפעת האבחנה על היכולת התפקודית של הסטודנט, מידת החומרה של מצבו הרפואי, האם המצב כרוני או זמני וציון ההתאמה שעשויה לסייע לסטודנט.
3. תיאור השינויים הצפויים עקב המצב הרפואי של הסטודנט והאם צפויה הטבה או החמרה במצבו.
4. תיאור סוגי הטיפולים ותופעות הלוואי הכרוכים במצבו הרפואי של הסטודנט; ותיאור השפעותיהם על תפקודו הפיזי, ההתנהגותי או הקוגניטיבי.

- וועדת התאמות מורחבת ומיוחדת תהווה הגורם המוסמך לקביעת התאמות לסטודנטים עם מוגבלות פיזית, חושית או נפשית (זמנית או קבועה), הלומדים במרכז האקדמי שלם. לאחר שאחראית תחום אבחונים והתאמות תבחן את האישורים והמסמכים שיציג הסטודנט ותיפגש עמו לצורך הבהרות וקבלת מידע נוסף במידת הצורך, תתכנס וועדת ההתאמות המורחבת ותכריע בשאלת ההתאמות שניתן לאשר לסטודנט. לוועדת ההתאמות המורחבת שמורה הזכות להיוועץ עם גורמים רלוונטיים במוסד במהלך דיוניה.
- חשוב להדגיש שהמרכז האקדמי שלם אינו מתחייב מראש לקבל המלצות רפואיות וליישמן כלשונן וכן הוא עשוי במקרה של מחלה כרונית או מגבלה רפואית לדרוש מהסטודנט חוות דעת נוספת בהתאם לצורך.

תוקף ההתאמות

- תוקף ההתאמות ייקבע לגופו של כל מקרה בהתאם לחוות הדעת הרפואית, מצבו הרפואי של הסטודנט (זמני/כרוני), צפי לשיפור או להחמרה במצבו או לחלופין מידת החומרה של המוגבלות ממנה הוא סובל.

החלטת וועדת התאמות מורחבת

בהמשך להחלטת וועדת ההתאמות המורחבת הסטודנט יידרש להיפגש עם אחראית תחום אבחונים והתאמות כדי שתוצג בפניו החלטת הוועדה בעניינו. במידה ויתקבל אישור להתאמות למידה שונות להן זכאי הסטודנט, יקבל הסטודנט לידי טופס "אישור התאמות". טופס זה ישמש את הסטודנט בתקופת לימודיו והוא מתבקש להציגו בימי בחינות וככל שיידרש.

- תשובת וועדת ההתאמות המורחבת ולאו טופס אישור התאמות יינתנו תוך 30 ימים ממועד מסירת טופס המידע והמסמכים הנלווים על ידי הסטודנט.
- מזכירות המנהל האקדמי תקבל מדיקנט הסטודנטים העתק של אישור ההתאמות שניתן לסטודנט.
- על הסטודנט מוטלת החובה לפנות ללא דיחוי עם טופס אישור ההתאמות למזכירות המנהל האקדמי ובכל מקרה לא יאוחר מחודש לאחר מסירתו לסטודנט. במועד זה על הסטודנט להחתיים את מזכירות המנהל האקדמי על טופס אישור ההתאמות. מזכירות המנהל האקדמי תותיר בידה עותק של טופס אישור ההתאמות על מנת שתוכל להיערך כנדרש בהתאם להתאמות הסטודנט.

תכנית ליווי ומעקב

האחראית לתחום אבחונים והתאמות במוסד תקיים שתי פגישות ליווי ומעקב בכל סמסטר עם הסטודנט.

הגשת ערר בנושא התאמות

- במידה וסטודנט מעוניין לערער על החלטת וועדת ההתאמות המורחבת בעניינו, עליו למלא טופס ערר אותו ניתן להוריד מאתר המרכז בעמוד דיקנט הסטודנטים ([קישור](#) [טופס](#)), ולהגישו ללא דיחוי למזכירות הדיקנט.
- וועדת ערעורים מיוחדת תדון בערר ותמסור את החלטתה המנומקת בכתב תוך 15 ימים מיום הגשת טופס הערר. מזכירות דיקנט הסטודנטים תעביר את המכתב לידי הסטודנט ולידי מזכירות המנהל האקדמי.
- לוועדת הערעורים המיוחדת שמורה הזכות להתייעץ עם גורמים רלוונטיים במוסד במהלך דיוניה.
- סטודנט רשאי להופיע בפני וועדת הערעורים המיוחדת או לבוא עם אדם מטעמו במועד הדיון בערר.
- החלטתה של וועדת הערעורים המיוחדת בנושא ההתאמות הינה סופית ולא ניתן לערער עליה.

הגשת בקשות בעקבות שינוי במצב הרפואי

כל סטודנט רשאי בכל עת להגיש בכתב בקשה חוזרת להתאמות בגין שינוי במצב הרפואי, בצירוף מסמכים רלוונטיים מרופא מומחה ואבחונים עדכניים.

מומלץ לפנות לאחראית אבחונים והתאמות להתייעצות מקדימה במידה והסטודנט מעוניין להגיש בקשה חוזרת.

מידע חשוב בנוגע למוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי מכיר בצרכים מיוחדים של סטודנטים עם הפרעת קשב ומוגבלויות ובהתאם לחומרת ההפרעה/ המוגבלות מאפשר קבלת סיוע ותמיכה. באחריותו האישית של הסטודנט לטפל בבירור זכאותו להכרה על ידי המוסד לביטוח לאומי.

להלן קישור למידע נוסף:

<https://www.btl.gov.il/About/Vaadot/Chozrim/NechutKlalit/Pages/LekutLemidaVihafraatKeshevVirikuz.aspx>

סודיות מידע

על מנת לטפל בבקשה לקבלת התאמות על הסטודנט לחתום על טופס "וויתור סודיות לצורך בדיקת זכאות להתאמות" אותו ניתן להוריד מעמוד דיקנט הסטודנטים באתר המרכז [\(קישור לטופס\)](#). יש להגיש את הטופס יחד עם הגשת טופס "מידע אודות מגבלה רפואית".

תתבצע הקפדה על סודיות מקצועית לגבי מידע אישי אשר יימסר על ידי הסטודנט למרכז התמיכה ולאחראית תחום אבחונים והתאמות.